

Aylık Suriye Bülteni “Rejim ve YPG Karşıtı Ayaklanmalar”

Ağustos 2023

Bu rapor, Suriye'de ağustos ayı boyunca meydana gelen önemli siyasî ve ekonomik olaylar ile güvenlik olaylarını ele almaktadır. Deir ez-Zor'da "Deir ez-Zor Askerî Konseyi"nin çözülmesi ve YPG tarafından liderlerinin tutuklanması sonucu bölgedeki gerilim arttı. Bu gelişmeler, bölgenin yerel yönetimini temsil eden bir yönetim kurulması talebinde bulunan Arap aşiretleri ile YPG terör örgütü arasında şiddetli çatışmalara yol açtı. Güneyde, Suveyda ilinin tamamını kapsayan geniş halk gösterileri, bölgenin insanları ve dinî liderlerin katılımıyla gerçekleşti. Göstericiler, 12 yıl boyunca rejimin halkın taleplerini karşılayamamasından dolayı BM Güvenlik Konseyi 2254 sayılı kararı gereği siyasî bir geçiş çağrısında bulundu

Rapor ayrıca ekonomi bölümünde, ekonomik krizi çözme girişimlerinin temel tüketim mallarının fiyat artışını aşması nedeniyle başarısız olduğunu göstermektedir. Bu artışlar sonucu beş kişilik bir ailenin Suriye'de yaşam maliyeti, 10,3 milyon Suriye lirasından fazla bir seviyeye yükselmiştir. Ayrıca ülkenin 2023 yılı boyunca buğday ihtiyacını karşılamak için yaklaşık 2 milyon ton buğday eksikliği ile karşı karşıya kaldığı bildirilmektedir.

Protesto ve Gösteri: Rejimin Politikalarının Toplumsal Ürünü

Arap İletişim Komitesi, Kahire'deki bir toplantının ardından, Anayasa Komitesi'nin toplantılarını yıl sonunda Umman'ın başkenti Muskat'ta olacak şekilde yeniden başlatma niyetini açıkladı. Ancak muhalefet Anayasa Komitesi'nin, toplantıların yapılacağı yerin değiştirilmesi konusunda resmî bir karar almamıştır. Bu karar, Suriye meselesine yaklaşım oluşturma çabalarının bir parçasıdır ve birkaç Arap ülkesinin liderliğindeki Arap yaklaşımını oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, krizin bölgesel güvenliğe olan etkileriyle ilgili güvenlik tehditleriyle başa çıkmayı hedeflemektedir. Bunlar; Captagon ticareti, İran etkisi ve sınırları aşan milislerdir. Bu, Arap Bakanlar İletişim Komitesi tarafından IŞİD tehdidine karşı mücadeleyi sürdürmek için Suriye ile ilgili ülkeler ve Birleşmiş Milletler arasındaki iş birliğini yoğunlaştırma çağrısının net bir göstergesiydi.

Diğer yandan, bir televizyon röportajında Beşar Esed, Arap girişimlerinin önemini küçümsedi ve politik ilişkilerin destek sağlanmadan yetersiz olduğunu vurguladı. Bu destek, bölge için bir endişe kaynağı haline gelen uyuşturucu ticaretiyle mücadele de dahil olmak üzere, "Suriye Devletinin" gücünü yeniden kazanmasına ve yükümlülüklerini yerine getirmesine yardımcı olması gerektiğini savundu. Ayrıca mültecileri geri kabul etmek için önce uygun bir ortamın

oluşturulması gerektiğini vurguladı. Beşar Esed, Arap ülkeleriyle olan ilişkilerde ilerleme sağlayabilecek tavizlerin mümkün olup olmadığına dair herhangi bir emare sunmadı. Dış komploların tekrarı ve halk talepleriyle başa çıkmak için güvenlik odaklı yaklaşımın doğruluğunu ısrarla sürdürdü. Esed'in röportajından Arap devletleri ile olan normalleşme sürecinin Şam açısından ekonomik çıkar elde etme arzusuyla gerçekleştiği anlaşıldı.

Kontrolü altındaki bölgelerde yaşanan yaşam koşullarının kötüleşmesinden kaynaklanan halk öfkelerini dindirme ve yumuşatma girişimlerinin bir parçası olarak Esed, temmuz ayının sonunda Duveyir Raslan kasabasında bazı öfkeli sakinler tarafından saldırıya uğrayan Tartus valisini görevden aldı. Atanan yeni vali, emekli Albay Feras Ahmed al-Hamid, rejimin güvenlik kolllarının önde gelen liderlerinden birisidir ve Suriye halkına yönelik yaygın insan hakları ihlallerinde bulunmuştur. İşlediği suçlardan ötürü Batı'nın yaptırım listelerinde bulunmaktadır. Bu, rejimin ortaya çıkan sorunları kökünde çözmek yerine makyaj unsurları ile günü kurtarmaya çalışmaya devam ettiğinin bir göstergesidir.

Aynı bağlamda ve Esed'in politikalarının başarısızlığını teyit ederek Güney Suriye, özellikle Suveyda vilayetinde, son yılların en büyük toplumsal gösteriler yaşanmaktadır. Protestoların nedenlerinden biri ekonomik faktörlerdir. Ancak mevcut dinamikler, coğrafi kapsam açısından farklılık göstermektedir. 48 ayrı noktada gerçekleşen gösterilerde bedevî aşiretlerin yanı sıra dinî otoritelerin de katılımı oldu. Gösteriler, Esed rejiminin şehirde iç istikrarsızlar oluşturup yönetim otoritesini sağlamlaştırma politikasının bir sonucu olarak çıktı. Esed rejimi, Suveyda halkı ve aşiretler arasında anlaşmazlık çıkarıp yerel çeteleri aracılığıyla bölgenin güvenliğini tehdit eden bir istikrarsızlığa yol açtı. Suveyda'yı yerel barışın garantörü olarak devletin müdahalesine ihtiyaç duyan bir şehir olarak sunmaya çalıştı. Nitekim Suveyda, demografik ve siyasî olarak özel bir konuma sahiptir ve rejimin etki alanı burada sınırlıdır. Rejimin oluşturduğu bu çeteler aynı zamanda Captagon üretimine ve kaçakçılığına neden oldu ve rejim bunları Ürdün sınırından dünyadaki farklı noktalarda sattı.

Suveyda'daki durumun nereye doğru evrileceği konusu gösterilerin, Suveyda şehri ile sınırlı kalması ve rejim kontrolündeki diğer bölgelere yayılmaması, rejimin "hiçbir girişim" fikrini benimsemesi ve protestoların iradesini kırmak için zamana güvenmesi öne çıkmaktadır. Alternatif olarak rejim, şehirdeki sakinleri kışkırtarak veya hareketin bazı sembollerine suikast düzenleyerek yerel çeteleri aktif hale getirebilir. Bu alternatif özellikle Captagon kaçakçılığı rotaları göstericiler tarafından tehdit edilirse öne çıkabilir.

"Rutin diplomasi" bağlamında Koalisyon Başkanı, Fransız Dışişleri Bakanı'ndan bir mektup aldı. Bu mektupta, Suriye'deki siyasî geçişin gerekliliği ve Fransa'nın önceliklerinden birinin Suriye'deki savaş suçlularının hesap verilmesi olduğu konusunda Fransa'nın tutumu yeniden teyit edildi. Ayrıca muhalefet kurumlarının iç yapısından Bedir Camus, tekrar Suriye Yüksek Müzakere Heyeti'nin başkanı olarak seçildi.

Güvenlikle İlgili Endişe Verici Gelişmeler

Suriye'nin çeşitli bölgelerinde güvenlikle ilgili gelişmeler arttı. Kuzeybatıda, İdlib'in güney kırsalındaki Zaviya Dağı ekseninde, "Feth El Mubin" fraksiyonları ile Esed rejimi güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşandı. Çatışmalar, muhalefet güçlerinin kendi bölgelerinden Esed unsurlarının ana toplama alanına kadar uzanan bir alanda tünel kazmalarından dolayı bir kara operasyonu ile başladı. Tünelin patlatılması sonrasında muhalif güçler, rejimin bölgedeki noktalarını ele geçirdi. Bu sırada Rus uçakları, rejimin kaybettiği noktaları geri alması için rejim unsurlarına hava desteği sağladı. Üç gün süren çatışmalar rejim unsurlarından onlarca ölü, muhalefet savaşçılarından ise yedi kayıpla sonuçlandı.

Doğu Suriye'de, YPG tarafından Deir ez-Zor Askerî Konseyi lideri Ahmed al-Khabil'in (Ebu Havle) görevden alınmasının ardından bölgede aşiretler ile YPG arasında çatışmalar yaşandı. Al-Khabil ve diğer SDG liderlerin, Hassakah şehrine yakın bir yerde toplanmaları esnasında Al-Khabil hapsedildi. YPG'ye karşı ayaklanma çağrıları ve tutuklanmış konsey liderlerinin serbest bırakılmasını talep eden gösteriler, YPG'nin ateş açması ile patlak verdi ve çatışmaya dönüştü. Şiddetli çatışmalar ilk önce Deir ez-Zor'un kuzeyindeki Azba ve al-Haseen kasabalarında patlak verdi ve yollar kesildi. Bu da YPG üyelerini askerî noktalardan ayrılmaya zorladı ve karargahlarında sığınmalarına neden oldu.

YPG'nin, protestoculara karşı şiddet kullanması diğer aşiretlerin çatışmalara katılmasına neden oldu. Örneğin; Akaydat aşireti... Bu da çatışmaların Deir ez-Zor'un doğu kırsalını içeren daha geniş bir bölgeyi kapsayacak şekilde yayılmasına yol açtı. Bu, YPG'nin kurduğu SDG ve "Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi" projesinin geleceğini gerçek bir test olarak göstermekte ve örgütün bölgedeki nüfuz ve kontrol haritalarını sorgulatmakta.

Diğer yandan rejim kontrolündeki bölgelerde, özellikle başkent Şam ve çevresinde, güvenlik ihlalleri artmaktadır. Mecemeya şehrinde bomba yüklü bir araç patlaması yaşandı. Aynı şekilde Kuneytra ilçesinde rejim subaylarını hedef alan bir saldırı yaşandı. Bu, Mayıs ayından bu yana Şam ve çevresi ile diğer illerde yaşanan bir dizi saldırının ardından, rejimin güvenlik yeteneklerinin zayıflığına işaret etmektedir. Bu, rejimin özellikle düzensiz milis gruplarına dayanma eğilimini artırırken aynı zamanda IŞİD'in etkinliğinin arttığını göstermektedir. İsrail'in, Esed rejimi unsurlarına ve İran ile ilişkilendirilen milis gruplara hava saldırıları düzenlemeye devam etmesi de güvenlik açısından önemli bir faktör olarak öne çıkıyor.

Ekonomik Krizler Öfke ve Göç Oranlarını Artırıyor

Beşar Esed, Suriye'deki kamu sektöründe çalışan sivil ve askerî personelin maaşlarını Eylül 2023'ten itibaren %100 artıran bir yasa tasarısını onayladı. Ayrıca bazı gruplara maaşların %50'sini temsil eden bir nakit hibe ekledi. Yakıt fiyatlarını artırdı. İçme suyu desteğini keserek özellikle suyun metreküp başına tarifesini yükseltti. En düşük seviyede %400'e kadar zam yaşandı. Artan oranlarla Suriyeli halkın çoğu mal ve hizmetlerde %300'ü aşan bir fiyat artışıyla karşı karşıya kaldı. Beş kişilik bir Suriyeli ailenin yaşam maliyeti, "Qasioun Gazetesi" endeksine göre, Temmuz ayında 6.5 milyon Suriye lirası iken, bu artıştan sonra 10.3 milyon

Suriye lirasına çıktı. Memur maaşlarına yapılan zam ile ortalama maaş 200 bin Suriye lirası, bir ailenin yaşam maliyetinin çok altında kalmaya devam etmektedir. Rejim maaş artışlarını, yakıt, su ve elektrik giderlerine verdiği desteği kaldırarak finanse etti ve yıllık olarak destek kaldırma politikası ile 5 trilyon 400 milyar Suriye lirası tasarruf etti. Bu politikalar, liranın sürekli olarak dolar karşısında değer kaybetmesine neden oldu ve resmî kambiyo oranı, doları 10,900 Suriye lirası olarak sabitlerken vatandaşların satın alma gücünü azalttı. Bu da maaş artışlarının işe yaramaz hale gelmesine neden oldu ve halkın yoksulluğunu ve geçim sıkıntısını artırdı. Ayrıca bu durum ekonomik yönetimin krize, etkili olmayan çözümlerle yaklaşmasının bir göstergesi olarak görülebilir.

Esed rejimi, ekonomik yakınlaşmayı teşvik etmek için Suriye topraklarına yönelik yatırımları daha cazip hale getirmeye yönelik bir adım attı. Bu adım 2011'den bu yana Suriye'de dış yatırımların durmasının üzerine geldi. Rejim, Suudi yatırımcılara ait olan iki şirkete fosfat, gübre ve çimento sektörlerinde yatırım yapma izni verdi. Bunun karşılığında, Suudi Arabistan, rejim güçlerinin bölgelerinden gelen kamyonların Suudi topraklarına girmesini sınırladı ve mevcut şartlarını yerine getirmeyen kamyonlara yönelik belirli şartlar talep etti. Bu da İdlib'e yönelik sebze, meyve ve diğer çeşitli ürünlerle yüklü yüzlerce kamyonun Nusaybin sınır kapısında beklemesine neden oldu.

Ekonomik krizle başa çıkmak için, sözde "Suriye Kuzeydoğu Özerk Yönetimi", kamu sektöründe çalışan sivil ve askerî personelin maaşlarını %100 artırarak, asgari ücreti 1,040,000 Suriye lirasına yükseltti ve en yüksek ücreti 8,222,000 Suriye lirası yaptı. Ayrıca ısınma için kullanılan mazot fiyatlarını artırdı ve her ev için kış aylarında 300 litre mazot tahsis etti. Erken iyileşme projeleri kapsamında, Kamışlı şehrini M4 uluslararası yoluna bağlayan "Ambara" yolunun %90'ı tamamlandı ve 2023 yatırım projeleri kapsamında yol inşaat bütçesi yaklaşık 794,633 dolar olarak belirlendi. Ekonomik düzenlemeler ve kontrol tedbirleri çerçevesinde, özel para değişim şirketleri ve bürolarının asgari sermaye gereksinimlerini belirleyen "Para Değişim ve Transfer İşlerinin Düzenlenmesi" yasasını çıkardı. Benzer şekilde, değerli metallerin ticaretini ve üretimini düzenleyen "Değerli Metallerin ve Mücevherlerin Ticaret ve Üretimi" yasasını onayladı. Altın, gümüş ve diğer değerli taşların ticaretini ve üretimini yapabilmek için "Merkezi Maliye ve Ödemeler Ofisi"nden izin şartı getirdi. Ayrıca aklama ile mücadele yasasının 66 maddesini içeren taslağı onayladı.

Suriye'nin kuzeybatısındaki diğer bir gelişme, HTŞ'nin kurduğu "Kurtuluş Hükümeti" tarafından yönetilen bölgelerde benzin ve ev tipi gaz fiyatlarının artması oldu. Bu karar, Şam'ın kontrolündeki bölgelerde benzinin tükenmesinin üzerinden iki haftadan fazla süre geçmesinden sonra geldi.

Yatırımı teşvik etmek için Suriye Geçici Hükümeti, Suriye'nin kuzeyindeki kurtarılmış bölgelerde yatırım konferansı düzenlemeyi amaçlayan bir ön hazırlık toplantısı düzenledi. Aynı zamanda İdlib, Cerablus, Bizaah ve Mare şehirlerinde birkaç kamu konut projesi tamamlandı.